

Tématem mé diplomové práce jsem zvolil Civilní exekuce podle exekučního řádu. Jedná se v našich právních podmínkách o relativně mladou právní problematiku, která se však v dnešní době dotýká velkého množství spoluobčanů.

Otázka nuceného výkonu při nesplnění určitých povinností je od pradávna vlastní většině právních řádů. Personální exekuce z dob minulých je v moderních státech vystřídána exekucí reálnou, která již není vedena přímo proti osobě dlužníka, ale proti jeho majetku. Určitou výjimku stanoví v právním řádu České republiky ustanovení § 273 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ), týkající se odnětí dítěte neoprávněné osobě.

Česká republika byla dlouhodobě kritizována za nedostatečnou garanci dodržování právního řádu, ochranu subjektivních práv a zákonem chráněných zájmů a nedostatečné naplňování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, zejména v souvislosti s právem na spravedlivý proces. Vykonávací řízení častokrát přesahovalo délku řízení nalézacího a vynutitelnost přiznaných práv byla rovněž nedostatečná.

Podstatnou vlastností práva je vynutitelnost zachování právních norem státní mocí. To vyjadřuje i čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který na ústavní úrovni zaručuje právo na soudní ochranu. Před účinností zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu bylo pro oprávněné velmi obtížné domoci se tradičním výkonem rozhodnutí svého práva na povinném. Po vyhraném soudním sporu častokrát docházelo k tomu, že díky nepružnému výkonu rozhodnutí nebylo soudem přiznané právo uspokojeno.

Institut soukromého exekutora vznikl tedy zejména z důvodu neudržitelnosti soudního výkonu rozhodnutí jako jediného nuceného procesního prostředku k vymáhání přiznaných práv. Stěžejním zákonem v exekučním řízení je zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen exekuční řád, EŘ). Jedná se o zcela průlomový zákon do pravomoci soudů, neboť část jejich pravomocí byla přenesena na fyzické osoby – soudní exekutory.

Právní řád České republiky nemá však s institucí soukromého exekutora potřebnou historickou zkušenost, což způsobovalo a stále způsobuje do značné míry

problémy s jeho aplikací. Nejasnosti mají nejen účastníci řízení a jejich advokáti, ale bohužel i sami exekutoři a dokonce i soudy.

V desetimilionové České republice bylo od účinnosti exekučního řádu nařízeno bezmála dva miliony exekucí. Z tohoto ohromujícího čísla si snadno uvědomíme, že v zásadě každý občan má příbuzného nebo osobu v okruhu svých přátel, proti nimž je nebo byla exekuce vedena.

Exekuční řád patří podle mého názoru k jednomu z nejdůležitějších zákonů, které byly po roce 1989 přijaty v oblasti justičního práva a jeho dopad na běžného občana je v dnešní době zcela nezpochybnitelný. Jedná se o velmi kontroverzní zákon, který má od svého vzniku mnoho příznivců a zcela jistě ještě více odpůrců. Na nedostatky v exekučním řádu, zejména pak na nepřiměřenost způsobu provedení exekuce poukazyval i Český helsinský výbor.

Zásada přiměřenosti obsažená v OSŘ, jež se k exekučnímu řádu užije subsidiárně, nebyla nikdy exekutory zcela respektována. To vedlo k duplicitnímu vtělení této zásady přímo do exekučního řádu. Důvodem porušování může být však i nemožnost odhadnutí efektivity vydaného exekučního příkazu na majetek povinného. Exekutor může jen velmi těžko odhadnout, zda jím vydaný příkaz bude stačit k uspokojení nákladů exekuce, nebo bude nutno vydávat další exekuční příkazy. Navíc jakékoliv prodlení s vydáním příslušného příkazu může ohrozit úspěšné skončení exekuce.

Nejedná se dozajista o kvalitně sepsanou právní normu, avšak skutečnou podobu dává schválenému zákonu vždy až aplikační praxe. Do roku 2004 prakticky chyběla judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu a soudy nižších stupňů rozhodovaly značně protichůdně. To způsobovalo určité zmatky a přehmaty při aplikaci exekučního řádu. Současná, do jisté míry již sjednocená, judikatura soudů spolu s dílčími novelami, dává do budoucna naději v přehlednější rozhodování o tak důležitých otázkách jako je vymáhání práv v majetkoprávních vztazích.

Ve své práci se pokusím přiblížit právní základ exekucí tak, jak ho náš právní řád upravuje v dnešní době. Otázkou zůstává, do jaké míry zůstane tato práce aktuální i v budoucnu.

Po úvodní části a stručném historickém exkurzu obecně se budu věnovat vykonávacímu řízení, dále osobě exekutora, který hraje nezastupitelnou roli v celém exekučním řízení. V dalších kapitolách se zaměřím na pověření exekutora provedením exekuce a na jednotlivé exekuční příkazy, jimiž exekutor určuje průběh

exekučního řízení. Budu se zabývat takovými příkazy, se kterými se má běžný člověk největší pravděpodobnost setkat ve chvíli, kdy je proti němu exekuční řízení vedeno. V jednotlivých kapitolách se pak věnuji vybraným institutům exekučního řádu. Závěrem se zamyslím nad budoucím vývojem exekučního řízení.